

ANDRÉ MALRAUX, İSPANYOL İÇ SAVAŞI VE UMUT

Şebnem Atakan*

Özet

Fransız yazar André Malraux İspanyol İç Savaşı'nın (1936-39) canlı tanıklarından birisidir. Savaşın ilk yılında Cumhuriyetçi ordunun General Franco yönetimindeki Falanjist Orduya karşı direnebilmesi için bir uçak filosu kurma gerekliliği ortaya çıkmıştır. Malraux, Rusya'dan gelen uçaklarla filonun kurulma çalışmalarını yürütür ve 1937 yılının Şubat ayına kadar da bu filonun başında görev yapar. 1938 yılında yayımlanan ve konusunu Malraux'nun İspanyol İç Savaşı'ndaki pilotluk deneyimlerinden ve savaş tanıklığından alan "Umut" romanı, devamlı tehdit altındaki insanı ve onun zor koşullar altında cesaret isteyen savaşımını sergiler. Üç ana bölüme ayrılan romanda, Cumhuriyetçilerin zafere ulaşma isteği ve heyecanından bahsedildiği "Gönülden Geçirmek" adlı ilk bölümden sonra "Manzanares" başlıklı ikinci bölümde farklı görüşteki grupların ilk örgütlenme çabaları, son bölüm olan "Umut"da ise birlik sağlanmış bir orduyla zafere ulaşabileceği beklentisi, başka bir deyişle Cumhuriyetçi birliklerin zafere ulaşma umudu yansıtılır. André Malraux'nun tüm romanlarında rastlanan insanın ölüme ve köleliğe karşı koyabilme olgusu "Umut" romanının da temel taşıdır.

Anahtar sözcükler: André Malraux, Umut, İspanyol İç Savaşı, İspanyol Edebiyatı, roman, cumhuriyetçi

*Araş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, İspanyol Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı.

Abstract

André Malraux, Spanish Civil War and” Hope”

André Malraux joined the Spanish Civil War together with Republicans between 1936-1939 years. At the end of the first year of the war he wrote his well-known novel “Hope”. In this novel Malraux described the difficult circumstances Spain faced. He wrote his impresions objectively like film director.

Key words: *André Malraux, Hope, Spanish Civil War, Spanish Literature, novel, republican*

Bilinen insanlık tarihi boyunca yaşadığımız gezegen kanlı olaylara ve özellikle de büyük savaşlara sahne olmuştur. İnsanlığın yaşadığı bu kanlı olayların meydana gelmesine neden olan toplumsal etkenler savaşın kendisi kadar önemli olduğu bilinen bir gerçektir. XX. yüzyılda belleklerde iz bırakan ve geniş kitleleri etkileyen böylesi olaylardan bir tanesi de İspanyol topraklarında iç savaş (1936-1939) ile yaşanmıştır.

İspanya’da 1936 yılında, ülkeyi yöneten sağcı koalisyon hükümetinin dağılmasından sonra yapılan seçimlerde cumhuriyetçi, komünist ve sosyalist partilerin birleşmesiyle kurulan “Halk Cephesi” (Frente Popular) iktidara geçer ve Manuel Azaña Cumhurbaşkanı olur. “Halk Cephesi”nin seçim öncesi köylülere toprak reformu sözü vermesi nedeniyle kendilerini hak sahibi gören kimi köylüler, Endülüs’de, Kastilya’da büyük toprak sahiplerinin topraklarına yerleşip tarlalarına el koyarak kendi hesaplarına ekip biçmeye başlarlar. Bu sahiplenmenin sonucunda yaşanan çatışmalarda, askeri güç “Sivil Muhafızlar” (Guardia Civil) köylüler ile karşı karşıya gelir. Kırsal kesimde bu olaylar olurken şehirlerde de şiddet hüküm sürmektedir. Ülkede karmaşa ortamının giderek artması ve Musollini’nin yakın dostu olan sağcı lider Calvo Sotelo’nun 13 Temmuz 1936 günü solcu militanlarca öldürülmesiyle zincirleme gelişen olaylar, Fas’daki İspanyol ordusunun komutanı General Francisco Franco’yu yönetime el koymak ve rejim değişikliği yapmak üzere harekete geçirir. 17 Temmuz’da Franco, kendisine bağlı birliklerle Cumhuriyet Hükümetine karşı koymak için İber Yarımadasına hareket eder ve böylece kanlı İspanyol İç Savaş’ı başlar. İkiye bölünen ülkede Franco etrafında birleşen “Falanjist”lerle onların düşmanı “Cumhuriyetçi”ler iç savaşın dehşeti içine gömülürler. Savaş öncesine kadar aynı mahallede, kasabada, şehirde yaşayan, dost olan insanların aralarına aşılması imkansız duvarlar örülür. O dönemi yaşayan tanıklardan tarihçi Vicent Vives İspanya’nın içinde bulunduğu zor ve karmaşık bu durumu şöyle özetler:

İspanya denen boğa postunun derin çatlaklarına merhem sürmek için şiddeti hoş göstermekten başka çare bulunamadı: Hitler Almanyası'ndan, Mussolini İtalyası'ndan, Dollfuss Avusturyası'ndan, Stalin Rusyası'ndan hatta 1934 Şubat'ının Fransa'sından öğrenilen şiddeti. Avrupa İspanya'nın üzerine çullandı, gözlerini bulandırdı, hem sağın hem solun devrimci bir zihniyetle çıkacağı korkunç 1934 bunalımına itti onu. Böylelikle tıpkı bin bir su damlasının toplanıp sele dönüşmesi gibi, İspanyollar 1936 temmuzunda dramatik fırtınasına doğru sürüklendiler. (Işık, 1991:186)

Darbeci subaylar ilk yola çıktıklarında çok fazla direnişle karşılaşmayacaklarını düşünmüşlerdir. Ancak özellikle savaşın ilk yılında Katalunya ve Kastilya Bölgelerinde onlara karşı büyük bir savunma organize edilir. İspanyol Donanmasının ayaklanmanın ilk aşamasında darbecilerle işbirliği yapmaması Fas'taki askerlerin İspanya'ya çıkarılmasında geçikmeye neden olur. "No pasarán" (Geçemezler) sözüyle efsaneleşen Cumhuriyetçilerin Madrid direnişi, başlangıçta çok kolay bir galibiyet alacaklarını düşünen Falanjistleri güç bir duruma sokar.

Büyük bir hızla başlayan iç savaş, İspanya'yı bir girdaba sürüklemekle kalmamış, savaşa karşı duyarsız kalmayan değişik ülkelerden insanların da yaşamlarını değiştirmiştir. Tüm dünyadan özellikle de Avrupa ve Amerika'dan Cumhuriyetçilerin yanında savaşmak ve aynı ülküyü paylaşmak için gelen gönüllüler "Brigadas Internacionales" (Uluslararası Tugaylar) milis gücünü oluşturmuşlardır. Elbette bu gelenlerin hepsi komünist değildir, aralarında solcu katolikler, anti-faşistler, demokratlar da vardır. Yalnız organizasyon işinin büyük kısmını Fransız Komünist Partisi ve İtalyan Komünist militanlar yapmaktadır. Gelenlerin birçoğu silah tutmayı bile bilmez. "*Hatta pek çoğu savaşa, gösteriye gider gibi geldiler: Şen ve gülümseyerek. Bir kısmı ise biraz dramatik ama biraz da alaycı bir biçimde MADRID'E ÖLMEYE GELDİM diyordu.*" (Güzel, 2004:43) O yüzden öncelikle sıkı bir eğitimden geçiriliyorlardı. 8 Kasım 1936 - 15 Kasım 1938 tarihleri arasında İspanya'da bulunan bu Tugay ile işbirliği yapan anti-faşist, demokrat Ernest Hemingway, André Malraux, George Orwell gibi yazarlar, Robert Capa gibi fotoğrafçılar, daktilolarının, fotoğraf makinalarının yanı sıra ellerine silah da alarak savaşmaktan kaçınmamışlardır.

Savaşın aydın gönüllülerinden André Malraux (1901-1976) önceleri Kuzey Amerika'da Cumhuriyetçilerin davası için para toplamaya ve sempati uyandırmaya çalışır, kısa bir süre sonra bu çabanın yetersiz olduğunu anlayarak savaşa katılma zorunluluğu hisseder. Cumhuriyetçilerin Flanjistlere karşı direnebilmeleri için bir uçak filosu kurmaları gerekmektedir. Malraux, Rusya'dan gelen uçaklarla filonun kurulma çalışmalarını yürütür ve 1937 yılının Şubat ayına kadar da bu filonun başında görev yapar. 1938 yılında yayımlanan ve konusunu Malraux'nun

İspanyol İç Savaşı'ndaki pilotluk deneyimlerinden ve tüm o yaşananlara tanıklığından alan *Umut* romanı, devamlı tehdit altındaki insanı ve onun zor koşullar altında cesaret isteyen savaşımını sergiler. Sanatçının bütün romanlarında yinelenen insanın ölüme ve köleliğe karşı koyabilmesi düşüncesinin temel olgu olduğu bu romanda kullanılan objektif bakış açısı *Umut*'u o dönemin tarihine ışık tutan sayılı yapıtlardan biri olma mertebesine ulaştırır.

Fransız yazın dünyasının “macera adamı” André Malraux'nun değişik karakter yapısının oluşumu gençlik yıllarına dayanır. Liseyi bitirdikten sonra ileride benimseyeceği yazarlık yaşamını şekillendirecek olan arkeoloji ile ilgilenmek için Paris Doğu Dilleri Fakültesi'nde Sanskrit Dili Bölümüne yazılır. Yaşamının bu dönemini okumaya ve araştırmaya adanmış ve Gide, Pontigny ve Martin du Gard gibi yazarlardan etkilenen Malraux'ya genç yaşta Gallimard Yayınevi'nin yayın kurulunda görev verilir. 1923-1927 yıllarında arkeolojik araştırmalar yapmak için Asya'ya gider. 1923'de Khmer tapınağını görmek için Kamboçya'da bulunur. Tapınağın kabartmalarını sökdüğü iddiasıyla bir süre hapis yatmak zorunda kalır. Burada geçirdiği günler Malraux'nun sömürge karşıtı görüşlerinin geliştiği dönem oluşturur. Daha sonra yaşamını sürdürdüğü Güneydoğu Asya'da “L'Indochine Enchaînée” gazetesini kurar. O sırada içinde yaşanılan çalkantılı ortama tarafsız kalamayarak Çin Devriminde etkin rol oynar. 1927 yılına kadar kaldığı bu ülkede yaşadıkları ve deneyimleri *Les Conquistadors* (Fatihler, 1928), *La Voie Royale* (Kral Yolu, 1930) *La Condition Humaine* (İnsanlık Durumu, 1933) gibi romanlarına kaynaklık eder. Malraux'nun kişiliğinde çılgınlığa olan yatkınlık Hindi-Çin'deki bu deneyimleri sonucu oluşmuştur. Bir diğer romanı *Royaume farfelu*'de (Çılgın Krallık, 1928) Uzakdoğu'da tüm bu yaşadıklarının izlerini taşır.

İspanyol İç Savaşından sonra André Malraux II. Dünya Savaşı'nda da gönüllü olarak eylemde bulunur. Almanlar tarafından yakalanarak bir süre esir kampına hapsedilir, ama o kaçmayı başarır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra ülkesine büyük yararı dokunan De Gaulle ile birlikte çalışan Malraux, 1945-1946 yılları arasında Enformasyon Bakanlığı, 1958 yılından itibaren de Kültür Bakanlığı gibi önemli görevlere uygun görülür.

Malraux, siyasi bir yazar gibi görünse de aslında yaptığı insanı yücelten ve alçaltan konuları irdelemektir. Onun kahramanları mücadeleciler yapılı ve bir amaç uğruna ölümü göze alan kararlı insanlardır. Tutku ve isteklerinin peşinden giden bu kahramanların yaradılışları *Umut*'ta çok iyi yansıtılır. Değişik ülkelerden gelenlerden oluşan gönüllü ordusu aslında çok farklı dilleri, gelenekleri, kökenleri olmasına karşın onları birbirine bağlayan “cesaret” bağı ile bir bütün oluştururlar. Ortak bir ülkü için uğraşan bu insanların tek amacı kurdukları “kardeşlik” bağı ile tehdit altındaki insanlığı savunmaktır. Malraux *Umut* romanında uzun betimlemelerden kaçınarak,

Cumhuriyetçi direniş hareketini film akıcılığında anlatır. Bu romanda iki şeye önem verir: disiplin ve teknik. Romanın örgüsündeki sıkıştırılmış diyaloglar yapıta sinematografik bir tad katar.

İspanyol İç Savaşı'nın yaşandığı 1937 yılında yazılan *Umut*, 1936 Temmuz'unda başlayıp 1937 yılının Şubat'ına kadar devam eden zaman aralığında, Toledo'da Alcázar kuşatması, Madrid bombardımanı ve Madrid savunmasının anlatıldığı tarihsel bir süreci kapsar. Üç ana bölüme ayrılan romanda, Cumhuriyetçilerin zafere ulaşma isteği ve heyecanından bahsedildiği "Gönülden Geçirmek" adlı ilk bölümden sonra "Manzanares" başlıklı ikinci bölümde farklı görüşteki grupların ilk örgütlenme çabaları konu edilir. Son bölüm olan *Umut*'ta ise birlik sağlanmış bir orduyla zafere ulaşabileceği beklentisi, başka bir deyişle de Cumhuriyetçi birliklerin zafere erişme umudu yansıtılır.

Romanda egemen sorunsal, isyan ateşini disipline dönüştürme gerekliliğidir. Başarıya ulaşmak için anarşiden disipline geçme gerekliliğinin sorgulanması farklı görüş gruplarının biraraya gelmesiyle oluşan Cumhuriyetçi ordunun ortak kaygısıdır. Romanın içindeki olayları şahsen yaşayan yazar, savaşın ilk yılında Cumhuriyetçilerin zaferini anlatırken yapıtında hiçbir kahramanını ön plana çıkarmaz. Çünkü ona göre asıl kahraman "İspanyol Devrimi"dir. Bu dönem ile ilgili düşüncelerini yazar kendi kaleminden şöyle anlatır:

Cumhuriyetçiler ve İspanyol Komünistleri ile beraber mücadele ederken evrensel gördüğümüz değerleri savunuyorduk (Picon, 1975: 220)

Romanın genel yapısı incelendiğinde Malraux'nun tanrısız evreninde hep sorguladığı "din" izleğinin baskın konumda olduğu görülür. Çok tutucu Katolik olan İspanyol halkıyla ters düşen görüşlere sahip devrimcilerden biri olan Sivil Muhafız Alayı Komutanı Albay Ksimenes İsa'yı başarıya ulaştırmış bir anarşist olarak tanımlarken, kilise ve din adamlarına olan tepkisini şöyle ifade eder:

Kilise adamlarına gelince, bakın: önce çene çalıp hiç birşey yapmayan kimseleri sevmem ben. Ben öteki soydanım. Ama ben de öyleyim onlardan tiksimmemde ondan zaten. Yoksullara, işçilere Asturya'da yapılan onca zulüm hoş gösterilmeye kalkışılmaz. Hele, insanları sevmek adına yapılırsa bu büsbütün iğrençtir... Bir burjuvanın burjuvaların yaptığını yapmasında gariplik yok, olağan şey de ondan. Papazlar öyle mi? Otuz bin kişinin tutuklanmasına, işkencelere ve ötesine göz yuman, sineye çeken üstelik bunları onaylayan kiliseler yakılmaz de ne yapılır? (*Malraux, 1974: 34*)

Toledo'daki çarpışmalarda önemli rol oynayan kahramanlardan olan Guernico, Çarpışmaya ara verdikleri bir akşam üzeri Enternasyonal'i söyleyen gönüllü birliklerin yanından geçerken arkadaşı Garcia'ya İspanyol halkını bu kanlı savaşa yöneltten başlıca etkenlerden biri olduğunu düşündüğü dinsel bağnazlığı şu sözlerle açıklar:

...İspanya'nın son yüzyıllık Katolikliğinden şu olup bitenler, hatta Katalonya'da ateşe verilmiş mihraplar çok daha hayırlı. Burada olsun, Endülüs'de olsun yirmi yıl var ki rahiplerin görevlerini nasıl yerine getirdiklerini izlerim. Allah seni inandırсын bu yirmi yılda bir kere olsun o Katolik İspanya'ya rastlamadım. Gördüğüm ne? Tekrarlanıp duran birtakım törenler, toprak ne kadar çoraksa o kadar çoraklaşmış ruhlar... (Malraux, 1974:274)

Umut' ta dikkat çeken bir başka izlek ise “ölüm”dür. Sokakta, cephede, hücrede, ölüm mangasında ya da siperlerde hep ölümün sessiz soluğu hissedilir. Aslında barış içinde yaşayan bir toplum için farklı algılanabilecek bu durum savaşı yaşayan bir ülkede hiç de yadırganmayacak bir “son” dur ve kimi zaman ölümün o kaçınılmaz görüntüsü sıradan bir olaymış gibi algılanır:

Havacılar omuzlarından ve ayaklarından tutarak, ölüleri bara taşıdılar. Cenaze arabası daha sonra gelecekti. Kurşunu ensesinden yediği için pek az kanı akmıştı Marcelino'nun, ışığın korkunçluğuna, o telahta kimsenin kapamayı akıl edemediği gözlerinin dokunaklı sabitliğine rağmen yine de çok güzeldi yüzü. (Malraux, 1974:142)

Yapıtta, iki ay boyunca birbirlerini dize getirmek için çabalayan ayrı görüşlerdeki iki askerin karşı karşıya geldikleri ve fikirlerini tartıştıkları bölüm aslında savaş boyunca yaşanan ikilemi, yazarın olayları hep uzaktan izleyen tarafsız bakış açısını yansıtır:

- ...Habeşleri zehirli gazla boğmak mı ülkü? Ha? İrgatları bir peseta gündelikle çalıştırmak mı ülkü, söylesene eşkiya bozması, yoksa Badajoz'u mezbahaya çevirmek mi?
- Ya Rusya ülkü mü?
- Değil de ne?
- *Gidip görmeyenler için belki! Emekçilerin cumhuriyetimiş, hay hay, güleyim bari, emekçileri iplese bari yüreğim yanmaz!* (Malraux, 1974:170)

Umut' un anlatım biçimi ele alındığında, daha çok karşılıklı konuşmalarla dolu olduğunu söylerken eklenmesi gereken bir başka önemli nokta da Malraux'nun pilotluk deneyimlerinin de katkısıyla ortaya çıkan uçuş anı betimlemeleri ve pilotların yakın bir dost gibi algıladıkları uçaklarına duydukları sevgiyi tanımladığı bölümlerde görülen anlatım zenginliğidir:

...Tek başına fersahlarca ışıyıp duran bu savaş kadrından uzaklarda, ölü yıldızlarda milyonlarca yıldır yanıp duran kayaların ışıltısıyla parıl parıl bu metalin ayla uyuşmasından, her çarpışma sonrasında o delimsirek sevinci

evrensel bir dinginlik içinde dağılıyordu. Aşağıda bulutların üzerindeyse, uslu uslu yüzüp giden uçağın gölgesi..(Malraux, 1974:194)

Malraux'nun eşsiz anlatımıyla betimlenen, havaalanında bilinmeyen bir anın beklenmesi, uçaktan yeryüzünün görüntüsü, romanın örgüsüne bir tablo gibi ince ince işlenen, gecedен gündüze geçiş sırasındaki gökyüzündeki ışık oyunları, bombalama anındaki renk oyunları özgün biçemin yansımalarıdır:

Salıverilmiş bombalar bir güneş çizgisinden parıldayarak geçtiler, torpil bağımsızlığıyla yollarını sürdürdüler. Dakikasında dumana boğulan alanda turuncu koca koca alevler mayınlar gibi şaklamaya başladı. Bu kızılca kıyamette en yüksek alevin tepesinde ak dumanlarla kara dumanlar şöyle bir karışıp alacalandılar, aralarından ufacık ve simsiyah bir kamyon silüeti döne döne fırlayıp damar damar bulut salarak tekrar yere düştü.(Malraux, 1974:93)

Gökyüzünden yerin betimlemelerinin yanı sıra yapıttaki bir başka önemli nokta da gökyüzünden yere doğru yaklaşıldıkça açıkça görülen bombardıman sonrasında Madrid'in ve şehir halkının durumudur:

Evin, tıpkı bir dekor gibi ortasından kesilmiş üçüncü katında, yarılmış tavana bir karyola tek ayağından takılmış, öyle asılı kalmış; odanın geri kalan eşyası, kapkacak, aile resimleri, oyuncaklar olduğu gibi kaldırma neredeyse Shade'nin ayakları dibine dökülmüştü. Zemin katı da ortasından biçilmişti ama dağılmamıştı o, sağlam hayatın kendisi gibi kendi halinde duruyordu. İçinde oturanlara gelince cankurtaranlar ölüm halinde götürmüşlerdi onları. Birinci katta, kan içindeki bir yatağın hemen yanbaşımda, sabaha kurulmuş bir saat başladı acı acı çalmaya, çingırağı sabahın alacakaranlığında dağıldı gitti... (Malraux, 1974:306)

İspanyol İç Savaşına katılmak için tüm dünyadan gelen gönüllü akını Malraux'ya göre doğru bir davanın işaretidir. İngitere, Amerika, Fransa, Rusya gibi ülkelerden savaşa katılanların dışında, haber verme görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeye çalışan yerli ve yabancı gazetecilerin de durumu gerçekten çok zordur. Kimi zaman yiyecek bile bulmakta zorlanan bu isimsiz kahramanlar, kurşunlardan korunmak için terk edilmiş bir tankın içinde ya da yıkık bir kulübede mum ışığı altında bitmek bilmeyen bir istek ve özveriyle savaşın tarihini yazmayı sürdürmektedirler.

Gönüllü pilotların ise onlardan kalır yeri yoktur. Bir türlü tam düzenin sağlanamadığı, kimi zaman komuta zayıflıklarının yaşandığı, malzeme eksikliğinin yoğun boyutlarda hissedildiği Cumhuriyetçi orduda, çarpışmalarda hedefe başarıyla ulaşılmasını sağlayan bu pilotlar üstün yetenek ve gayretleri ile göz doldurmaktadırlar. Romanda Malraux'nun kendisiyle özdeşlenen Fransız pilot Magnin'in Guadalajara savunması sırasında köylülerden aldığı içten yardımları aktardığı satırlar, yazarın halk hareketi ve katılımıyla tüm güçlüklerin üstesinden gelinebileceği savını kanıtlayan örneklerdendir:

İşte kuru portakal kabuklarından yakılan ateşler. Farların arasında pembemsi ve delice alevleri pek cılız belirliyordu ama baharlı kokularını rüzgar bütün alana bulut bulut dağıtmıştı sanki. Magnin onları gördükçe o yarım sığırı yüklenmiş köylüyü, gemi yükler gibi depoyu dolduran o gönüllüleri hatırlıyordu...Alanda, ışık kesintilerinin ortasında el değmemiş karanlıkta pusuda gibi bu motorları bir ağızdan gürleyiveren uçaklar, bu gece, Guadalajara savunmasına İspanya köylülerinin bir armağanıydı sanki. (Malraux, 1974: 398)

İspanyol İç Savaşında Cumhuriyetçilerin Sovyet Rusya'nın desteğiyle başarı sağladıkları Madrid ve Guadalajara zaferlerinin ardından Şubat ayından itibaren Almanya'dan ve İtalya'dan gelen yardımlarla Falanjist Ordu'nun giderek güçlenmesiyle savaş yön değiştirir. Franco ordularının hiç aralıksız yaptıkları saldırılar "Halk Cephesi"nin direnişini her geçen gün zayıflatır, artık onlar için yenilgi yaklaşmıştır. Savaşın canlı tanıklardan Paris-Soir muhabiri Louis Delaprée, içinde yaşanan olaylara ve durmadan akıtılan kardeş kanına tepkisini şu şiirle gösterir:

Ölümün işi başından aşkın.
Bir kapıcıdan başka şey olmadığını söyledim;
Yine de düşündüklerimi belirtmeme izin verilsin.
İsa dedi ki: "Bağışlayın onları, çünkü ne yaptıklarını
bilmiyorlar." Madrid'de suçsuz insanların öldürülmesinden
sonra sanırım şöyle dememiz gerekir: "Bağışlamayın onları,
çünkü ne yaptıklarını biliyorlar." (Boroue, Temime, 1976:184)

Cumhuriyetçi direnişin ilk yılını adım adım izleyen ve *Umut* romanıyla belgeleyen Malraux, yaşadığı sürece çağının sorunlarına tanıklık yapmakla kalmamış, yense de yenilse de oynanan tüm oyunlara katılmıştır. Hem çağdaş hem de klasik olarak adlandırılabilir bir yazar olan Malraux'nun yapıtları bir yandan çağının izlerini, havasını ve anlamını taşıırken öte yandan geleceğe kalacak bir değer de oluşturur. İnsanı yücelten ve aşağılayan değerleri vurgulamaya çalışan Malraux'nun Asya ve Avrupa'da yaşadığı sürece katıldığı tüm eylemler, 1930'larda Gide ile birlikte komünizmi savunuşu daha sonra De Gaulle yönetimindeki Fransa'da Bakanlık yapışı bir eylem adamı oluşunun kanıtlarıdır. "*Mutlu bireylerden kurulu bir toplum mutlu olabilir ancak*,"(Akbal,1976:47) düşüncesinin temsilcisi büyük yazar yetmiş beş yaşında yaşama gözlerini kapatırken pek çok acı yaşamış, karısının, oğullarının ölümünü görmüştür ama hiçbir zaman yaşamdan kopmamıştır. Çünkü yaşamışlığın sergilendiği sanat ve edebiyat her zaman onu ayakta tutan kaynak olmuştur.

KAYNAKÇA

AKBAL, Oktay. (1976). *Zaman Sensin*. İstanbul:Cağdaş Yayınları.

BOROUE, Pierre- EmileTemime.(1976). *İspanya İç Savaşı*. (Çev. Aydın Emeç) İstanbul: Hürriyet Yayınları.

GÜZEL, Şehmus. (2004). *İspanya ve Bask Gerçeği*. İstanbul:Peri Yayınlar.

IŞIK, Gül. (1991). *İspanya: Bir Başka Avrupa*. İstanbul:Metis Yayıncılık.

MALRAUX, André. (1974). *Umut*. (Çev: Attila İlhan). Ankara: Bilgi Yayınevi.

PİCON, Gaétan. (1975). *Panorama de la nouvelle littérature française*. Paris: Gallimard.